

Kentekenplaten - Beheer van de concessie door de Staat

Elk voertuig waarmee op de openbare weg wordt gereden, moet zijn ingeschreven in het repertorium van de Directie Inschrijving van Voertuigen (DIV). Het krijgt een kentekenplaat en een kentekenbewijs waarmee het kan worden geïdentificeerd.

De DIV beheerde de inschrijving van voertuigen en reikte de kentekenplaten uit totdat op 15 november 2010 de nieuwe Europese kentekenplaat werd ingevoerd. Nadien nam de tijdelijke vereniging bpost SA-Speos Belgium NV die opdracht over in het kader van twee concessieovereenkomsten die in 2010 en in 2019 werden gesloten. De tweede overeenkomst, ter waarde van 240 miljoen euro, ging van start op 1 augustus 2019 en heeft een looptijd van maximaal zes jaar.

In deze audit onderzoekt het Rekenhof het beheer van de kentekenplaten door de Staat door middel van het uitbestedingsbeleid, de wettigheid van de concessie die in 2018 werd gelanceerd alsook de opvolging en de omkadering door de DIV van de concessies tussen 2017 en 2020.

Uitbestedingsbeleid

De beslissing tot uitbesteding van 2009 werd voorbereid. Er werden scenario's uitgewerkt om een raming te maken van de kosten, de budgettaire besparingen en de winsten op het vlak van efficiëntie en kwaliteit van de dienstverlening aan de gebruikers. Omdat de DIV vandaag niet meer over de onderbouwingen van de toenmalige ramingen beschikt en de verschillende scenario's niet heeft geactualiseerd, kan op dit moment onmogelijk worden aangetoond dat de uitbesteding zuiniger en efficiënter is dan het eigen beheer.

Het uitbestedingsbeleid heeft de DIV een recurrente besparing opgeleverd in termen van budget (3,8 miljoen euro) en in termen van personeel (13 VTE) in vergelijking met het eigen beheer van de kentekenplaten in Belgisch formaat. Die besparing is te verklaren doordat de kosten van de uitbesteding werden overgedragen naar de gebruikers, meer bepaald de eigenaars van voertuigen: zij betalen vergoedingen. Bovenop die besparing komt het deel dat terug naar de Staat vloeit, namelijk een deel van de vergoedingen die de concessiehouder int bij de inschrijving van een voertuig, min de operationele kosten van de DIV (ICT, personeel enz.). De DIV heeft aldus van 2012 tot 2018 minstens 44 miljoen euro netto-ontvangsten geïnd. Volgens het Rekenhof moet de Staat het bedrag van de vergoedingen kunnen berekenen op basis van objectieve criteria en kunnen aantonen dat er een redelijke verhouding is tussen de verleende dienst en de gevraagde vergoeding. In haar antwoord stelde de DIV dat haar ontvangsten vanaf 2021 in verhouding zijn tot de gemaakte kosten. Het Rekenhof kan dat echter niet verifiëren aan de hand van de elementen die de DIV aanreikte.

Bij de eerste concessie waren operationele doelstellingen opgenomen waaraan streefwaarden en boetes werden gekoppeld. Die verdwenen echter in de tweede concessie en de meeste doelstellingen werden eenvoudigweg omgezet in opvolgingsindicatoren om op te nemen in de rapporten. Volgens het Rekenhof heeft het ontbreken van streefwaarden en boetes in de contractuele documenten een negatieve invloed op de kwaliteit en doeltreffendheid van de opvolging door de DIV van de prestaties van de concessiehouder.

De DIV heeft overigens geen rapport opgesteld noch een volledige en formele evaluatie uitgevoerd op het einde van de eerste concessie. Ze heeft wel gerichte verbeteringen aangebracht in het bestek van de tweede concessie. Het Rekenhof benadrukt hoe belangrijk het is een volledige evaluatie uit te voeren. Die maakt het immers ook mogelijk de meerwaarde van de uitbesteding te bepalen en uit te wijzen of de beoogde doelstellingen worden gehaald, onder meer in termen van kosten voor de administratie en in termen van kwaliteit van de dienstverlening.

Het Rekenhof formuleert aanbevelingen om die tekortkomingen te verhelpen.

Wettigheid van de concessie

Alleen de eerste concessiehouder heeft een offerte ingediend voor de tweede concessie. Dat kan worden verklaard doordat het bestek en de uitvoering ervan de toegang tot de opdracht voor concurrenten beperken. Verscheidene bepalingen in het bestek kunnen immers gezamenlijk een concurrentieel onevenwicht creëren ten voordele van de eerste concessiehouder.

Bepaalde punten van de procedure of van het bestek zijn bovendien niet in overeenstemming met de regelgeving in verband met concessieovereenkomsten of schaden de belangen van de Staat. Zo kan voorbehoud worden gemaakt bij de relevantie en de wettigheid van de prijsherzieningsformule, aangezien die vaag blijft over de inaanmerkingneming van de grondstoffen waaruit kentekenplaten bestaan en over de appreciatiemarge die aan de concessiehouder gelaten wordt. Bovendien werden de indexen in verband met de evolutie van de grondstoffen niet opgevolgd tijdens de eerste concessie. In 2021 werd echter een evaluatie gemaakt en de DIV verbindt zich ertoe dat onderzoek jaarlijks opnieuw te doen.

Het Rekenhof formuleert aanbevelingen om de mededinging te verbeteren voor de volgende concessies, onder meer door werk te maken van een echte prospectie, van effectieve onderhandelingen en van betere selectie- en gunningscriteria.

Omkadering en opvolging van de uitvoering van de concessie

De tweede concessie wordt over het algemeen uitgevoerd overeenkomstig het bestek. Het Rekenhof stelt echter tekortkomingen vast op het niveau van de audits van de veiligheid van de gebouwen van de concessiehouder en de toepassing van financiële sancties als de doelstellingen niet worden gehaald. Met uitzondering van een boete in september 2020 wegens grote vertragingen, werden de vastgestelde vertragingen niet bestraft. Zo had de concessiehouder volgens het bestek tussen augustus 2019 en september 2020 bovenop de boete 2 miljoen euro moeten betalen. Het concept van de 'laattijdige levering' of van de 'niet-levering', dat sinds augustus 2019 in de lopende overeenkomst had moeten zijn opgenomen, werd pas in augustus 2021 door de partijen gedefinieerd. Dat dergelijke toepassingsregels worden vastgelegd na de gunning van de overeenkomst compromitteert volgens het Rekenhof de toepassing van het mededingingsbeginsel, druist in tegen de belangen van de DIV – die afhankelijk is geworden van haar concessiehouder – en dreigt tot geschillen te leiden tijdens de uitvoering van de concessie. Bovendien had een sanctie van minstens 2,5 miljoen euro moeten worden opgelegd omdat de tekortkomingen die werden vastgesteld bij de veiligheidsaudits, laattijdig werden gecorrigeerd.

Het Rekenhof heeft daarnaast vastgesteld dat de huidige controles op de activiteiten van de concessiehouder ontoereikend zijn en niet garanderen dat alle ontvangsten voor de Staat correct zijn berekend.

Het Rekenhof formuleert aanbevelingen om de uitvoering van de concessie beter op te volgen en te omkaderen.

Tegensprekelijke procedure

In de tegensprekelijke procedure heeft de FOD Mobiliteit en Vervoer de meeste vaststellingen betwist. De elementen die de FOD daarbij naar voren schoof, werden grondig onderzocht en de verwerking ervan is opgenomen in dit verslag. De vaststellingen en aanbevelingen werden gehandhaafd; sommige werden genuanceerd. Het Rekenhof is van oordeel dat die aanbevelingen moeten worden uitgevoerd om meer grip te houden op de concessie en de juridische conformiteit ervan.

De minister van Mobiliteit heeft zich niet uitgesproken over het ontwerpverslag.